

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI  
OLIIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**QARSHI MUHANDISLIK-IQTISODIYOT INSTITUTI**

**“TASDIQLAYMAN”**

Rektor\_\_\_\_\_ O.Sh.Bazarov

“ \_\_\_\_\_ ” \_\_\_\_\_ 2023-y.

**“PATENTSHUNOSLIK, LITSENZIYALASH VA  
SERTIFIKATLASH”  
fanidan**

**O‘QUV DASTURI**

|                       |          |                                                                |
|-----------------------|----------|----------------------------------------------------------------|
| <b>Bilim sohasi:</b>  | 800000   | Qishloq va suv xo`jaligi                                       |
| <b>Ta`lim sohasi:</b> | 810000   | Qishloq xo`jaligi                                              |
| <b>Mytaxassislik:</b> | 70810101 | Qishloq xo`jaligini exanizatsiyalahtirish<br>(dehqonchilik)    |
| <b>Bilim sohasi:</b>  | 100000   | Qishloq va suv xo`jaligi                                       |
| <b>Ta`lim sohasi:</b> | 110000   | Qishloq xo`jalik texnikasi                                     |
| <b>Mytaxassislik:</b> | 60112400 | Professional ta`lim (qishloq xo`jaligini<br>mexanizatsiyalash) |

**Qarshi-2023-y.**

|                                                                                  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                                                                  |                                              |                                             |                                      |                                        |                                                    |                                  |                                         |                                             |                              |                                        |                                   |
|----------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------|---------------------------------------------|--------------------------------------|----------------------------------------|----------------------------------------------------|----------------------------------|-----------------------------------------|---------------------------------------------|------------------------------|----------------------------------------|-----------------------------------|
| 1.                                                                               | <table><tr><td><b>Fanning nomi:</b><br/><i>Patentshunoslik, litsenziyalash va sertifikatlash</i></td><td><b>Fan (modul) turi</b><br/><i>Tanlov fan</i></td><td><b>Fan (modul) kodi</b><br/><i>PLS-51104</i></td><td><b>Ta'lim tili:</b><br/><i>o'zbek</i></td></tr><tr><td><b>O'quv yili:</b><br/><i>2022/2023</i></td><td><b>Kurs va semestr</b><br/><i>I kurs, I semestr</i></td><td><b>ECTS krediti:</b><br/><i>4</i></td><td><b>Haftalik dars soati:</b><br/><i>4</i></td></tr><tr><td><b>Umumiy o'quv soatlari:</b><br/><i>120</i></td><td><b>Ma'ruza:</b><br/><i>30</i></td><td><b>Amaliy mashg'ulot:</b><br/><i>30</i></td><td><b>Mustaqil ish:</b><br/><i>60</i></td></tr></table>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      | <b>Fanning nomi:</b><br><i>Patentshunoslik, litsenziyalash va sertifikatlash</i> | <b>Fan (modul) turi</b><br><i>Tanlov fan</i> | <b>Fan (modul) kodi</b><br><i>PLS-51104</i> | <b>Ta'lim tili:</b><br><i>o'zbek</i> | <b>O'quv yili:</b><br><i>2022/2023</i> | <b>Kurs va semestr</b><br><i>I kurs, I semestr</i> | <b>ECTS krediti:</b><br><i>4</i> | <b>Haftalik dars soati:</b><br><i>4</i> | <b>Umumiy o'quv soatlari:</b><br><i>120</i> | <b>Ma'ruza:</b><br><i>30</i> | <b>Amaliy mashg'ulot:</b><br><i>30</i> | <b>Mustaqil ish:</b><br><i>60</i> |
| <b>Fanning nomi:</b><br><i>Patentshunoslik, litsenziyalash va sertifikatlash</i> | <b>Fan (modul) turi</b><br><i>Tanlov fan</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    | <b>Fan (modul) kodi</b><br><i>PLS-51104</i>                                      | <b>Ta'lim tili:</b><br><i>o'zbek</i>         |                                             |                                      |                                        |                                                    |                                  |                                         |                                             |                              |                                        |                                   |
| <b>O'quv yili:</b><br><i>2022/2023</i>                                           | <b>Kurs va semestr</b><br><i>I kurs, I semestr</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              | <b>ECTS krediti:</b><br><i>4</i>                                                 | <b>Haftalik dars soati:</b><br><i>4</i>      |                                             |                                      |                                        |                                                    |                                  |                                         |                                             |                              |                                        |                                   |
| <b>Umumiy o'quv soatlari:</b><br><i>120</i>                                      | <b>Ma'ruza:</b><br><i>30</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    | <b>Amaliy mashg'ulot:</b><br><i>30</i>                                           | <b>Mustaqil ish:</b><br><i>60</i>            |                                             |                                      |                                        |                                                    |                                  |                                         |                                             |                              |                                        |                                   |
| 2.                                                                               | <div>II. Fanning mazmuni</div> <p>O'zbekistonda iqtisodiy munosabatlar tobora mustahkamlanib bormoqda. Respublikamiz yanada rivojlanish uchun yangi texnologiyalar hamda tayyor mahsulotlarni ichki va jahon bozorlarida raqobatbardoshligini oshirilishi respublikamizda intellektual faoliyatning natijalarini huquqiy muhofazalanishi va tijoratlashtirilishini ta'minlash uchun yaxlit va oqilona tizimni barpo etilishi talab qilinadi. O'zbekiston Respublikasida deyarli barcha intellektual mulk obekt turlari boyicha huquqiy muhofazalash uchun tegishli imkoniyatlar mavjud.</p> <p>Intellektual mulkni muhofazalash huquqlari bo'yicha samarali tizim yaratish uchun zarur bo'lgan poydevor negizlari O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasida bayon etilgan. Intellektual mulk to'g'risidagi qonuniy asoslar O'zbekiston Respublikasi Fuqorolik Kodeksida intellektual mulk masalalariga bag'ishlangan maxsus IV-bo'limida belgilangan. Intellektual faoliyati natijalarini, texnologiyalarini xalqaro bozorlarida mavjud bo'lgan kuchli raqobatga chidamli mahsulotlar darajalariga yetkazish lozim. Shu bilan birga zamonaviy innovatsiyaning tadbirkorlik va intellektual mulk huquqlari sohalarida malakali mutaxassislarni tayyorlash masalalari ayniqsa dolzarbdir.</p> <p>Patentshunoslik sohasidagi muayyan bilimlarga ega bo'lish butun jahondagi ilg'or texnologiyalardan foydalanishga yo'l ochib beradi, o'z ixtirolarini yaratish, ulardan samarali yo'llar bilan foydalanish, litsenziyalarni sotish va sotib olish, patent tadqiqotlari o'tkazish yo'llarini ko'rsatadi.</p> <p>Bugungi kunda hal etilishi lozim bo'lgan masalalarni yechimi uchun Respublikamizga "Patentshunoslik, litsenziyalash va sertifikatlash" sohasida jahon andozalariga mos keluvchi yuqori malakali mutaxassislar kerak. Shu kunning mutaxassisiga, birinchidan, iste'molchilarni ehtiyojlaridan kelib chiqqan holda intellektual bozorni har tomonlama tahlil qila bilish, ikkinchidan bozorga ta'sir eta bilish talabi qo'yiladi.</p> <p><b>2.1. Fanni o'qitishdan maqsad</b> – Qishloq xo'jaligini exanizatsiyalahtirish (dehqonchilik), Professional ta'lim (qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalash) mutaxassislari bo'yicha bo'lajak magistrnlarni patent axborotining hozirgi oqimini tahlil qilish, yaratilayotgan ilmiy ishlanmalar, konstruktorlik yechimlari, texnologiyalarni intellektual mulk obektlari sifatida huquqiy muhofazalash, shuningdek bu obektlardan foydalanishda huquqiy va iqtisodiy jihatdan to'g'ri qarorlar qabul qilishni, standartlashtirishning qonun-qoidalariga rioya qilish borasida sertifikatlashtirish xalqaro talab va qoidalariga amal qilishni o'rganib olsinlar.</p> <p><b>Fanning vazifasi</b> – O'zbekiston Respublikasi va xorijda intellektual mulk obektlarni muhofazalash bo'yicha amaliy bilimlarni berishdan iborat. Fanni o'rganish natijasida talabalar ixtirorlar, foydali modellar, sanoat namunolari, seleksiya yutuqlarini patentlash uchun talabnomalar tuzish, tovar belgilari, EHM uchun dasturlar va ma'lumotlar bazalarini ro'yxatdan o'tkazish, litsenziya shartnomalari tuzish, O'zbekiston va yetakchi industrial mamlakatlarning patent hujjatlari bilan ishlash, turli patent tadqiqotlar o'tkazish malakalarini egallashlari, standartlashtirish obektlarini aniqlash, turli standartlar bilan tanishish va ishlash, sifatni boshqarish, standartlashtirishning qonun-qoidalariga rioya qilish borasida sertifikatlashtirish xalqaro talab va</p> |                                                                                  |                                              |                                             |                                      |                                        |                                                    |                                  |                                         |                                             |                              |                                        |                                   |

qoidalariga amal qilishni o'rganish va ularning ishlatilish sohalarining nazariy asoslarini o'rgatishdan iborat.

## 2.2. Fan bo'yicha talabalarning bilimiga, ko'nikma va malakasiga qo'yiladigan talablar.

Fanni o'zlashtirish jarayonida amalga oshiriladigan masalalar doirasida magistr:

- patent huquqining rivojlanish tarixini, O'zbekiston qonunchiligi bo'yicha patent egalarining mutlaq huquqlari va majburiyatlarini, mualliflik va turdosh huquqlarni huquqiy muhofazalash masalalarini, ixtirolarni patentga layoqatligini ekspertizadan o'tkazish usullarini, yetakchi industrial mamlakatlarda patent qonunchiligining xususiyatlarini, litsenziya bitimlarining asosiy turlarini tuzishni va ulardan foydalana olishni, standartlashtirish bazasida sifatni boshqarish muammolarini yechishga sistemali yondashishni, mahsulot sifatini samarali boshqarishning asosiy xususiyatlarini, standartlashtirish bo'yicha mehnat va ishlar narxi meyorlarini **bilishi kerak**;

- yangi texnik yechimlarni analoglar bilan qiyosiy tahlil va ixtiro tavsifi hamda formulasini tuzish, sanoat namunasini patentlash va tovar belgisini ro'yxatga olish bo'yicha ish yuritish, EHM uchun dasturlar va ma'lumotlar bazalarini ro'yxatga olish, patent axborotini qidirish va tahlil qilish, xalqaro talabnomalar tuzish va xorijiy patentlash, litsenziya bitimlarining asosiy turlarini va ulardan foydalana olishi, har xil turdagi litsenzion bitimlar tuzish bo'yicha tajriba va qonunlarga ega meyoriy hujjatlarni ishlab chiqish, kelishish va tasdiqlash, sinovdan o'tkazish uchun hujjatlarni tayyorlash va sertifikatlash bo'yicha **ko'nikmalarga ega bo'lishi kerak**.

## 2.3. Asosiy nazariy qism.

### Fanning nazariy mashg'ulotlari (ma'ruzalar) mazmuni

#### ASOSIY QISM

**Bozor iqtisodiyoti sharoitida patentshunolik, litsenziyalash va sertifikatlash fanining maqsadi va vazifalari.** Insondagi intellektual qobiliyat. Insonning rivojlanishi, bilim olishi, ixtiro qilishiga tabiiy intilishi va ijodi mahsulidan iqtisodiy samara olishi. Ijodiy salohiyat. Bozor iqtisodiyoti sharoitida mulk egasining o'z mulkidan samarali va oqilona foydalanishi. Jahon-moliyaviy iqtisodiy inqiriozi sharoitida iqtisodiy rag'batlantirishning eng maqbul usuli.

**Ilmiy kashfiyotlar, uning obektlari ehm uchun dastur va ma'lumot bazalari.** Kashfiyot. Kashfiyot ustunligi. Kashfiyotlarni aniqlash. O'zbekiston Respublikasi Fuqarolik kodeksi va "Mualliflik huquqi va turdosh huquqlar to'g'risida"gi qonuni.

**Ixtiro va litsenziyalash.** Ixtiro va litsenziyalash. Intellektual faoliyat. Yangi g'oY. Texnik yechim Patent davlat nomidan sanoat mulki obektiga beriladigan va muayyan hududda muayyan vaqt oralig'ida amal qiladigan muhofaza hujjati sifatida. Ixtiroga O'zbekiston Respublikasida patent va litsenziya berish uchun talabnoma tuzish qoidalari.

**Sanoat namunalari. Mahsulot belgisi. Asosiy tushunchalar.** Sanoat namunasi. O'zbekiston Respublikasi qonunchiligiga muvofiq sanoat namunasining yangiligi, o'ziga xosligi va sanoatda qo'llanilishi uning patentga layoqatlilik shartlari. Sanoat namunasining estetik va (yoki) ergonomik xususiyatlarini belgilovchi muhim belgilari (alomatlari) majmui. Ustuvorlik sanasi. Tovar belgilarini huquqiy muhofazasi Intellektual mulk obekti. Tovar belgisining o'ziga xos xususiyati uning tovar va xizmatlar bozoridagi bajaradigan roli

**Patent, litsenziya va sertifikat olish uchun shartnoma tuzish.** Intellektul mulk obektlari. Ilmiy kashfiyotlar va ixtirolar. Patent, litsenziya va bajarilgan ishlarni sifat ko'rsatkichlarini aniqlash. Sertifikatlarni qonun talablaridan kelib chiqqan holda berish. Muallif va mualliflik huquqlari.

**Xalqaro patent tasnifi.** Butun jaxon intellektual mulk tashkiloti. Butun jaxon intellektual mulk tashkilotining tarixi. Sanoat mulkini muhofaza qilish Parij konvensiyasi. Adabiy va badiiy asarlarni muhofaza qilish Bern konvensiyasi. "Xalqaro byurolar". "Intellektual mulkni muhofaza qilish bo'yicha birlashgan xalqaro byurolar". BIRPI. Xozirgi Butun jahon intellektual mulk

tashkiloti (qisqartirilgan shaklda "BIMT", ingliz tilida -"WIPO", fransuz va ispan tillarida - "OMRI") . "Butun jaxon intellektual mulk tashkilotini ta'sis etish Konvensiyasi"

**Yevropa va AQSH patent idorasi va huquqchiligi.** G'arbiy Yevropa mamlakatlari o'rtasidagi iqtisodiy integratsiya. Yagona Yevropa patent tizimining tuzilishi. Yagona Yevropa patent tizimi. Yevropa patent konvensiyasi. Yevropa patent tizimining Konvensiyaga muvofiq amal qilishi. Yevropa patent idorasi (YEPI yoki ingliz abbreviaturasida YERO). Konvensiya ishtirokchi davlatlarining nomidan Yevropa patentlarini berish. Yevropa patent tizimi.

### **Amaliy mashg'ulotlarining taxminiy ro'yxati**

1. Xalqaro patent tasnifining tuzilmasi
2. Qurilma uchun ixtiro formulasini tuzish
3. Usul uchun ixtiro formulasini tuzish
4. Ixtiroga referat tuzish
5. Qurilma uchun ixtiro tavsifini tuzish
6. Ixtironing analog va prototiplarini aniqlash
7. Sanoat namunaning muhim belgilar tavsifini tuzish
8. Litsenziya bitimini tuzish

### **2.4. Amaliy mashg'ulotlarni tashkil etish bo'yicha tavsiyalar**

Amaliy mashg'ulotlarni tashkil etish bo'yicha kafedra professor-o'qituvchilari tomonidan ko'rsatma va tavsiyalar ishlab chiqiladi. Unda talabalar asosiy ma'ruza mavzulari bo'yicha olgan bilim va ko'nikmalarini amaliy masalalar echish orqali yanada boyitadilar. Shuningdek, darslik va o'quv qo'llanmalar asosida talabalar bilimlarini mustaxkamlashga erishish, tarqatma materiallardan foydalanish, ilmiy maqolalar va tezislarni chop etish orqali talabalar bilimini oshirish, masalalar echish, mavzular bo'yicha ko'rgazmali qurollar tayyorlash va boshqalar tavsiya etiladi.

### **2.5. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar**

"Patentshunoslik, litsenziyalash va sertifikatlash" fanini kengroq va batafsil o'rganishda korxonalar, patent idoralari ma'lumotlaridan mustaqil foydalanilsa mavzularning asosiy mazmunini chuqurroq o'rganishga yordam beradi. Mustaqil ishning asosiy maqsadi - talabalar tomonidan mazkur fanni chuqurroq o'zlashtirishlari uchun zarur bo'lgan bilim va ko'nikmalarni shakllantirish hamda rivojlantirishdan iboratdir. Bunda talabalar quyidagilarni bajarishlari lozim: yangi zamonaviy usullar asosida bilimga ega bo'lishi uchun mustaqil ravishda qo'shimcha mavzularni o'zlashtira olish, zaruriy ma'lumotlarni izlab topishning qulay va samarali usullaridan foydalanila bilish hamda topshiriqlarni bajarishda tizimli va ijodiy yondashishlar. Mustaqil ishning tashkiliy shakllari bo'lib, ayrim nazariy mavzularni o'quv adabiyotlar yordamida mustaqil o'zlashtirish, berilgan mavzu bo'yicha axborot (referat) tayyorlash, nazariy bilimlarni amaliyotda qo'llash va ilmiy maqola, anjumanga ma'ruza tezislari tayyorlash kabilar hisoblanadi. Talabaning mustaqil ishini qabul qilish ma'ruza yoki amaliy mashg'ulot olib boruvchi o'qituvchi tomonidan kafedrada ishlab chiqilgan maslahatlar berish jadvali asosida amalga oshiriladi va ular guruh jurnalida qayd etiladi.

### **Tavsiya etilayotgan mustaqil ishlarning mavzulari**

1. Talabaga mutaxassisligi bo'yicha muayyan ilmiy-texnika ishlanmasi taklif etiladi. Bu ishlanma eksportga chiqariladi deb mo'ljallangan holda uning patent sofligini tadqiqot natijalari bo'yicha hisobot tuziladi.
2. Ixtirolar guruhiga talabnoma tuzishga oid: Talabaga biri ikkinchisini amalga oshirish uchun mo'ljallangan ikkita texnik yechimning tavsifi taklif etiladi. Texnika darajasidan har bir ixtironing analog va prototiplarini aniqlanadi. Ixtironing ko'p zvenoli formulasi va tavsifini tuzish.

|    |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |
|----|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|    | <p>3. Sanoat namunasiga talabnoma tuzish boyicha: Talabaga muayyan badiiy konstruktorlik yechimi taklif etiladi. Patent qidiruv o'tkazish va bu yechimning analoglarini topish zarur. Tahlil natijasida tadqiq etilayotgan yechimning muhim belgilarini topish zarur. Tahlil natijasida tadqiq etilayotgan yechimning muhim belgilari majmuini aniqlash va sanoat namunasi tavsifini tuzish.</p> <p>4. Talaba intellektual mulk sohasidagi asosiy xalqaro konvensiyalar va shartnomalarni o'rganishi zarur. Bu sohada kooperatsiya yuzaga kelishi va rivojlanishning asosiy sabablarini taxlil qilish. Tadqiqot natijalari bo'yicha referat tuzish.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |
| 3. | <p style="text-align: center;"><b>III. Fan o'qitilishining natijalari (shakllanadigan kompetentliklar).</b></p> <p>“Patentshunoslik, litsenziyalash va sertifikatlash” fanini o'zlashtirish jarayonida bakalavr quyidagilar bo'yicha nazariy va amaliy <i>bilimga ega bo'lishi kerak</i>:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- patentshunoslik sohasidagi muayyan bilimlarga ega bo'lish butun jahondagi ilg'or texnologiyalardan foydalanishga yo'l ochib beradi, o'z ixtirolarini yaratish, ulardan samarali yo'llar bilan foydalanish, litsenziyalarni sotish va sotib olish, patent tadqiqotlari o'tkazish yo'llari <i>haqida tasavvurga ega bo'lishi</i>;</li> <li>- patent axborotini qidirish va tahlil qilish, xalqaro talabnomalar tuzish va xorijiy patentlash, litsenziya bitimlarining asosiy turlarini va ulardan foydalana olishi, har xil turdagi litsenzion bitimlar tuzish bo'yicha tajriba va qonunlarga ega meyoriy hujjatlarni ishlab chiqish, kelishish va tasdiqlash, sinovdan o'tkazish uchun hujjatlarni tayyorlash va sertifikatlash bo'yicha <i>bilishi va foydalana olishi</i>;</li> <li>- respublikamiz sharoitiga mos keladigan, vatanimizda va horijda ishlab chiqarilayotgan patent, litsenziya va sertifikatlarni tanlash va ulardan samarali foydalanishni tashkil etish bo'yicha <i>ko'nikma va malakalarga ega bo'lishi</i>.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |
| 4. | <p style="text-align: center;"><b>IV. Ta'lim texnologiyalari va uslublari</b></p> <p>Fanni o'qitishda an'anaviy usullar bilan bir vaqtda yangi texnologiyalardan foydalanish samarali bo'ladi. Bu ishda talabaning mustaqil ishini to'g'ri tashkillashtirishga intilish lozim; o'qitishning elektron vositalari, internet orkali olinadigan ma'lumotlar, elektron darsliklar; interaktiv usuldan foydalanish; ekspress so'rovlar; texnik vositalarni qo'llash va boshqa usullardan foydalanish orqali amalga oshiriladi. Shuningdek, masofadan o'qitish (modul platformasi), darslik, o'quv qo'llanmalari va ma'ruzalar matnlarining elektron versiyalari, ma'ruzalar o'qish, video-audio mashg'ulotlar va elektron resurslar (Internet tarmog'i orqali) dan foydalaniladi.</p> <p>O'qitish uchun darsliklar, o'quv qo'llanmalar, ma'ruza matnlari, animatsiyalar, amaliy mashg'ulot darslarida mos ravishdagi ilg'or pedagogik texnologiyalardan: munozara, jamoaviy muhokama yoki muammolar ruyxatini tuzish, vaziyatni o'rganish, tahlil qilish, bahs yoki munozaralar olib borish, tanqidiy fikrlash, rolli o'yinlar, kichik guruhlarda ishlash, aqliy hujum, klaster (tutam, bog'lam), baliq skeleti, FSMU, bumerang, “T-sxema”, blits-so'rov, “Nima uchun?” texnologiyalari, ma'ruza mashg'uloti- BBXB (Bilaman, bilishni xohlayman, bilib oldim), konseptual va insert jadvalaridan keng foydalaniladi.</p> <p>Fan bo'yicha ma'ruza matnlarini tayyorlashda chet mamlakatlar, jumladan Hamdo'stlik mamlakatlarida yangi chop etilib, Internet tizimi orqali tarqatilgan elektron darsliklar, o'quv qo'llanmalar va ma'ruza matnlaridan foydalaniladi.</p> <p>Amaliy mashg'ulotlarda mashinalarning ishchi qismlari, ularning tuzilishi va ishlash prinsipini hamda ularning animatsiya ko'rinishida va fan bo'yicha savol javoblardan, laboratoriya mashg'ulotlarida mashina va jihozlardan foydalaniladi.</p> <p><b>Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim.</b> Bu ta'lim o'z mohiyatiga ko'ra ta'lim jarayonining barcha ishtirokchilarini to'laqonli rivojlanishlarini ko'zda tutadi. Bu esa ta'limni loyihalashtirilayotganda, albatta, ma'lum bir ta'lim oluvchining shaxsini emas, avvalo, kelgusidagi mutaxassislik faoliyati bilan bog'liq o'qish maqsadlaridan kelib chiqqan holda yondoshilishni nazarda tutadi.</p> <p><b>Tizimli yondashuv.</b> Ta'lim texnologiyasi tizimning barcha belgilarini o'zida mujassam etmog'i lozim: jarayonning mantiqiyliigi, uning barcha bo'g'inlarini o'zaro bog'langanligi,</p> |

|    |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |
|----|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|    | <p>yaxlitligi.</p> <p><b>Faoliyatga yo‘naltirilgan yondashuv.</b> Shaxsning jarayonli sifatlarini shakllantirishga, ta‘lim oluvchining faoliyatni aktivlashtirish va intensivlashtirish, o‘quv jarayonida uning barcha qobiliyati va imkoniyatlari, tashabbuskorligini ochishga yo‘naltirilgan ta‘limni ifodalaydi.</p> <p><b>Dialogik yondashuv.</b> Bu yondashuv o‘quv munosabatlarini yaratish zaruriyatini bildiradi. Uning natijasida shaxsning o‘z-o‘zini faollashtirishi va o‘z-o‘zini ko‘rsata olishi kabi ijodiy faoliyati kuchayadi.</p> <p><b>Hamkorlikdagi ta‘limni tashkil etish.</b> Demokratik, tenglik, ta‘lim beruvchi va ta‘lim oluvchi faoliyat mazmunini shakllantirishda va erishilgan natijalarni baholashda birgalikda ishlashni joriy etishga e‘tiborni qaratish zarurligini bildiradi.</p> <p><b>Muammoli ta‘lim.</b> Ta‘lim mazmunini muammoli tarzda taqdim qilish orqali ta‘lim oluvchi faoliyatini aktivlashtirish usullaridan biri. Bunda ilmiy bilimni obektiv qarama-qarshiligi va uni hal etish usullarini, dialektik mushohadani shakllantirish va rivojlantirishni, amaliy faoliyatga ularni ijodiy tarzda qo‘llashni mustaqil ijodiy faoliyati ta‘minlanadi.</p> <p><b>O‘qitishning usullari va texnikasi.</b> Ma‘ruza (kirish, mavzuga oid, vizuallash), muammoli ta‘lim, keys-stadi, pinbord, loyihalash usullari, amaliy ishlar.</p> <p><b>O‘qitishni tashkil etish shakllari:</b> dialog, polilog, muloqot hamkorlik va o‘zaro o‘rganishga asoslangan frontal, kollektiv va guruh.</p> <p><b>O‘qitish vositalari:</b> o‘qitishning an‘anaviy shakllari (darslik, ma‘ruza matni) bilan bir qatorda – kompyuter va axborot texnologiyalari.</p> <p><b>Kommunikatsiya usullari:</b> tinglovchilar bilan operativ teskari aloqaga asoslangan bevosita o‘zaro munosabatlar.</p> <p><b>Teskari aloqa usullari va vositalari:</b> kuzatish, blits-so‘rov, oraliq va joriy, yakunlovchi nazorat natijalarini tahlili asosida o‘qitish diagnostikasi.</p> <p><b>Boshqarish usullari va vositalari:</b> o‘quv mashg‘uloti bosqichlarini belgilab beruvchi texnologik karta ko‘rinishidagi o‘quv mashg‘ulotlarini rejalashtirish, qo‘yilgan maqsadga erishishda o‘qituvchi va tinglovchining birgalikdagi harakati, nafaqat auditoriya mashg‘ulotlari, balki auditoriyadan tashqari mustaqil ishlarning nazorati.</p> <p><b>Monitoring va baholash:</b> o‘quv mashg‘ulotida ham, butun kurs davomida ham o‘qitishning natijalarini rejali tarzda kuzatib borish. Kurs oxirida test topshiriqlari yoki yozma ish variantlari yordamida tinglovchilarning bilimlari baholanadi.</p> <p>Dastur talabalar bilimini reyting-nazoratidan foydalanadigan o‘quv jarayonini tashkil qilishning kredit-modul tizimi tamoyillari asosida amalga oshadi.</p> |
| 5. | <p style="text-align: center;"><b>V. Talabalar bilimni baholash mezonlari va kreditlarni olish uchun talablar</b></p> <p>Fanga oid nazariy materiallar ma‘ruza mashg‘ulotlarini ma‘ruzalarda ishtirok etish va kredit-modul platformasi orqali ma‘ruzalarni mustahkamlash hamda belgilangan test savollariga javob berish orqali amalga oshiriladi.</p> <p>Amaliy mashg‘ulotlari bo‘yicha amaliy ko‘nikmalar hosil qilish va o‘zlashtirish mashg‘ulotlarga to‘liq ishtirok etish va modul (Hemis) platformasi orqali topshiriqlarni bajarish natijasida nazorat qilinadi.</p> <p>Mustaqil ta‘lim mavzulari modul platformasi orqali berilgan mavzular bo‘yicha topshiriqlarni bajarish (test, referat va boshqa usullarda) bajariladi.</p> <p>Fan bo‘yicha talabalar test usulida oraliq nazorat va og‘zaki (yoki test) usulida yakuniy nazorat topshiradilar.</p> <p>Fan dasturida berilgan baholash mezonlari asosida fanni o‘zlashtirgan talabalarga tegishli ta‘lim yo‘nalishi (magistratura mutaxassisligi) o‘quv rejasida ushbu fanga ko‘rsatilgan kredit beriladi.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |
| 6. | <p style="text-align: center;"><b>VI. Dasturning informatsion-uslubiy ta‘minoti</b></p> <p>Mazkur fanni o‘qitish jarayonida:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- ta‘limning zamonaviy metodlari. Pedagogik va axborot-kommunikatsiya texnologiyalari qo‘llanilishi nazarda tutilgan:</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |

- patentshunoslik, litsenziyalash va sertifikatlash fanining nazariy asoslarini o'rganishda bo'limlarga tegishli ma'ruza darslarida zamonaviy kompyuter texnologiyalari yordamida prezentatsion va elektron-didaktik texnologiyalaridan hamda o'qitishning an'anaviy uslublaridan;
- patentshunoslik sohasidagi muayyan bilimlarga ega bo'lish butun jahondagi ilg'or texnologiyalardan foydalanishga yo'l ochib beradi, o'z ixtirolarini yaratish, ulardan samarali yo'llar bilan foydalanish, litsenziyalarni sotish va sotib olish, patent tadqiqotlari o'tkazish yo'llarini ko'rsatadi va h.k.lar kabi pedagogik texnologiyalardan foydalanish ko'zda tutiladi. Mashg'ulotlarda o'quv televideniya, diaproyektor, kompyuter texnikalari, slaydlar, o'quv kino va video filmlardan foydalanish ko'zda tutiladi.

## **Tavsiya etilayotgan adabiyotlar**

### **6.1. Asosiy adabiyotlar**

1. "Ixtirolar, foydali modellar va sanoat namunalari to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasi Qonuni - 1994-yil 6-mayda qabul qilingan, 2002-yil 29-avgustda o'zgartirilgan.
2. "Tovar belgilari, xizmat ko'rsatish belgilari va tovar kelib chiqqan joy nomlari to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasi Qonuni – 2001-yil 30-avgustda qabul qilingan.
3. "Mualliflik huquqi va turdosh huquqlar to'g'risida" gi O'zbekiston Respublikasi Qonuni – 2006-yil 20-iyulda qabul qilingan.
4. "EHM uchun yaratilgan dasturlar va ma'lumotlar bazalarini huquqiy muhofaza qilish to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasi Qonuni – 1994-yil 6-mayda qabul qilingan.
5. "Seleksiya yutuqlari to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasi Qonuni 1996-yil 30-avgustda qabul qilingan, 2002-yil 29-avgustda o'zgartirilgan.
6. "Integral mikrosxemalar topologiyalarini huquqiy muhofaza qilish to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasi Qonuni-2001-yil 12-mayda qabul qilingan.

### **6.2. Qo'shimcha adabiyotlar**

1. Djumaxodjayev A.Z. Patentshunoslik, OUYU uchun darslik -T. «Mehnat», 2001.
2. Djumaxodjayev A.Z. Ilmiy-texnika mahsulotlari va innovatsiya loyihalarini tijoratlashtirish jarayonida intellektual mulk obektlarini xalqaro muhofazalash hamda xorijiy litsenziyalash – T. "Mehnat", 1999.
3. Патентоведение. Под редакцией Рясенцева В.А.-М.Машиностроение, 1984.
4. Turkmenov X.I., Yesenbekova R.K. Patenshunoslik, litsenziyalash va sertifikatlashtirish fanidan amaliy mashg'ulotlarni o'tkazish bo'yicha metodik qo'llanma. Tashkent, 2011.
5. Методическое пособие к выполнению лабораторных и практических работ по предмету "Метрология, стандартизация и сертификат". Составители: Ахмедов М.Х., Туркменов Х.И., Шермухамедов Х.П., ТИИМ, 2008.
6. Mahsulot belgisi va xizmat ko'rsatish belgisini ro'yxatdan o'tkazish uchun talabnoma tuzish qoidolari - T. "Rasmiy axborotnoma", № 3 , 1997.

### **6.3. Elektron resurslar:**

1. [www.gov.uz](http://www.gov.uz)- O'zbekiston Respublikasi xukumat portali.
2. [www.lex.uz](http://www.lex.uz)- O'zbekiston Respublikasi Qonun xujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi.
3. [www.bilim.uz](http://www.bilim.uz) - O'zR Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi sayti.
4. <http://www.amazon.ru>
5. <http://www.texbooks.ru>
6. <http://www.ziynet.uz>

|    |                                                                                                                                                                                                                                                                                |
|----|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 7. | <p>Fanning o‘quv dasturi Institut Uslubiy Kengashining 2023-yil “_____” _____dagi “_____”-sonli yig‘ilishida ko‘rib chiqilgan va ma’qullangan.</p> <p>O‘quv dastur Institut Ilmiy Kengashi (2023-yil “_____” _____№_____-sonli qaror) bilan tasdiqlangan.</p>                  |
|    | <p><b>Fan (modul) uchun mas’ullar:</b></p> <p><b>Aliqulov S.R.</b> – <i>“Qishloq xo‘jaligini mexanizatsiyalashtirish va servis kafedrasida professori</i></p> <p><b>Norchayev R.</b> - <i>“Qishloq xo‘jaligini mexanizatsiyalashtirish va servis” kafedrasida dotsenti</i></p> |
|    | <p><b>Taqrizchilar:</b></p> <p><b>Qodirov U.I.</b> – <i>"TIQXMMI" Milliy tadqiqot universitetining Qarshi irrigatsiya va agrotexnologiyalar instituti dotsenti</i></p> <p><b>Razzaqov T.X.</b> – <i>QarMII “QXM va S” kafedrasida dotsenti.</i></p>                            |

